

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Lib. III. Decretalium. In quo agitur De Rebus, quae in iudicium devenire solent, cujusmodi sunt, de vita et moribus Clericorum, ...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus IV. De habilitate contrahentium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73045)

definit competere, si creditori ejus soluta sit: Si autem non fuit causa, secus dicendum, nisi sit conversa in commodum primi; sed eo casu liberatio continget solum ope exceptionis, ut dixi n. preced.

1063 Quæstio est 4. Si debitor ex pluribus causis obligatus (debeat 100. ex empto, 100. ex mutuo, 100. ex legato &c.) solvat 100. cujus debiti liberationem operetur talis solutio? R. Id esse in arbitrio debitoris exprimere; si non expressit, fore in arbitrio Creditoris, cui debito potius acceptum ferat, sic tamen, *ut prius in usuris id quod solvitur, deinde in sortem accepto feratur.* L. 1. & 2. ff. h. t. In casu autem, quo neuter expressit, ea præfertur, ad quam de facto cogi potest; si ex pluribus cogi de facto possit, ea præfertur, quæ gravior est.

1064 Quæstio 5. est, an solutio partis rectè fiat, & liberet? R. quod regulariter non liberet Creditore invito, ex L. 9. C. h. t. L. Tutor. 41. ff. de usuris. L. qui pignori. 19. ff. de pignor. act. ubi non liberatur pignus, nisi debito toto soluto: Ratio est, quod habeat partialis solutio multa incommoda. L. 3. ff. fam. ercisc. Nec obstat *lex quidem* ff. de rebus credit. ubi admittit jurisconsultus, non posse ipso jure cogi Creditorem ad partis acceptationem; humanius tamen esse, Prætores partes suas interponere, ita exigentibus circumstantiis causæ, quod acceptilatio pro parte admittatur, nam in ea lege agitur de debito, quod partim liquidum, partim illiquidum erat.

1065 Præter hæc not. 1. *Solutioni* similem esse *oblationem* rei debitæ, quæ duplex est; nam alia est *verbalis*, quæ fit, quando debitor dicit, *se paratum ad solvendum, quod debet*; alia *realis*, quando debitor rem ipsam repræsentans paratus est illam de manu in manum tradere; illa, regulariter nullum effectum producit, ne quidem moram incursum auferens; Jafon in L. *Si ita quis* ff. de verb. oblig. n. 18. multò minus liberans à principali obligatione; & hoc in rebus mobilibus, est enim tantum nudum propositum, quod citra effectum est.

1066 Not. 2. quòd *oblatio realis* possit esse, aut *nuda*, aut *conjuncta cum rei obsignatione, vel depositione*, quando debitum est e-

Tom. III.

jus generis, ut facco concludi possit; *oblatio realis nuda* plures habet effectus, si fiat opportuno tempore, & loco; emendat enim moram; periculum oblatae pecuniæ transfert in Creditorem, saltem per exceptionem doli mali in contractibus stricti juris; in bonæ fidei, ipso jure. L. *qui decem* 72. ff. de solut. L. *Interdum*. 73. in fin. ff. de verb. oblig. in ultima voluntate debita pecunia ratione implendæ conditionis semel oblata, indistinctè non est iterum offerenda; habetur enim conditio ibi pro impleta, quando stat per eum, in cujus persona implenda, quo minus impleatur. L. *jure civili*. 24. ff. de condit. & demonstr. sed de hoc satis. V. Zoësum loc. cit.

ARTICULUS IV.

De habilitate contrahentium.

1067 Quæstio 1. est, an quis ex vi status Religiosi reddatur inhabilis ad celebrandos contractus? R. ex vi status Religiosi, ut sic nullum Regularem in particulari, nec etiam Communitatem incapacem reddi ad contractus celebrandos; nam quod oritur ex vi status Religiosi *in genere*, verificari debet de qualibet specie, imò & individuo; hoc autem fallit i. nam Scholastici Societatis Jesu, postquam emisserunt tria vota, tantum simplicia, sunt verè ac propriè Religiosi, non minus, quam aliarum Religionum professi; Deinde Conventus, & Communitates Cisterciensium, sunt communitates verè, ac propriè Religiosæ; at Scholastici Societatis, *etiam in persona sua particulari* retinent dominium rerum suarum temporalium, ut constat ex Constitut. Gregorii XIII. *ascendente Domino* & dictæ Communitates *in communi* pariter habent dominium rerum, & bonarum temporalium, super quibus cum consensu Superiorum validè, ac licitè contrahunt, ut ostendimus l. 2. tit. 1. & constat ex Trid. sess. 25. de Regularibus ibi: *Conceditur omnibus monasteriis, tam virorum, quam mulierum, etiam mendicantium, (exceptis Franciscanis, nempe Capucinis, & Minoribus de observantia) ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat.*

li 2

Not.

Not autem Regulares, *solemniter professos* esse incapaces, *suo, persona particularis, nomine*, celebrare contractus; cum in persona particulari sua non sint capaces domini, ut dicitur *c. non dicatis*. 12. q. 1. c. *Cum ad monasterium*, de statu Monachorum, ibi: *Prohibemus quoque, districtè, in virtute obedientie, sub obiectione divini iudicii, ne quis Monachorum aliquid proprium possideat*. Et infra: *Quod si proprietas aliqua apud quemquam inventa fuerit, in morte ipsa cum eo in signum perditionis extra Monasterium in sterquilinio subterretur*. Trid. sess. 25. c. 2. Secundum etiam probatur ex iisdem capitibus, & authentica *Ingressi*. c. de sacrosanctis Eccles. *Ingressi monasteria in ipso ingressu se, suaque, dedicant Deo*; nec ergo de his testantur, utpote nec Domini rerum. Possunt tamen, nomine communitatis, de licentia sui superioris, ut fufe diximus lib. 2. tit. 2. Tales sunt, qui mittuntur aliquò ad negotia peragenda, vel qui versantur in studiis, & non est facilis recursus ad superiorem. Item Regulares beneficiati, habentes liberam administrationem fructuum sui beneficii; ejecti ex Religione; & probabile est, quod hi validè contrahant, sive in res licitas, sive illicitas expendant. Item Commendatarii sive uxores habeant, qui etiam testari possunt; sive non habeant, quales sunt Melitenses, & Ordinis Teutonici: Sitamen, licet contrahere possint cum licentia, tamen dominium non acquirunt sed totus ordo. Sic doctissimus P. Paulus Rosmer in tr. de Contractib. §. de causa efficiente contractum, mihi fol. 52. Sed de his per diversos titulos pro qualitate materiae in ibi subjecta, quoad casus particulares agimus.

Altera quæstio est de Clericis, non Regularibus. Nam circa istos varia quoque dubitationes sunt. 1. an stare possint in iudicio pro rebus suis? vel suæ Ecclesiæ? 2. an fiant Domini reddituum Ecclesiasticorum? etiam superfluum, & congrua sustentationi redundantium? 3. an de his licite disponant ad causas profanas? 4. an sine onere restitutionis? 5. an de illis licitè donent inter vivos, vel causa mortis? 6. qualiter testari possint de bonis patrimonialibus, aut quasi? vel etiam Ecclesiasticis proventibus? 7. an licitè, ac validè cele-

brent renuntiationes beneficiorum in favorem tertii, vel cum certa reservatione? 8. quid possint circa alienationes rerum Ecclesiæ? 9. an rectè paciscantur super his, quæ danda sunt pro functionibus spiritualibus, sepultura, expensarum funeralium, dicendi tot missas &c. &c. Ad 1. remissivè ad l. 1. decret. tit. 1. ad 2. affirmativè nunc communiter respondent Neoterici cum Rosmer cit. §. De Clericis; sed contrarium tradidi in tr. Theol. de Jure, & Just. q. 7. de Dominio Clericorum. n. 354. ad 3. ibidem à n. 333. cum communi respondi negativè. Ad 4. ibidem n. 339. respondi, probabiliorem esse opinionem affirmativam. Ad 5. constabit ex tit. 24. de donat. Ad 6. ex tit. 26. de testamentis, hoc lib. Ad 7. ex lib. 1. tit. 9. de renunciatione: & lib. 5. tit. 3. de simon. Ad 8. ex tit. 13. hic. ad 9. ex lib. 5. tit. 3. de simon. & infra hic ex tit. 28. de sepulturis; his præmissis.

§. 1.

Quid dicendum de prodigis, & pupillis?

DE his plura generaliter diximus l. 1. tit. 36. de pactis. à n. 2822. ex communi regula, quod pacisci, seu contrahere possint omnes, nisi naturâ, vel lege prohibeantur. Cum autem prodigis bonorum suorum administratio interdicta sit, ut constat ex ff. tit. de Curatoribus furios: &c. Sequitur eorum contractus, sine Curatoris autoritate celebratos, in quantum eis nocent, nec valere; nec eos inde etiam naturaliter obligari, quamvis sciens aliquem esse prodigum, & tamen cum illo contrahens, possit illi obligari, ut dicitur l. 6. ff. de V. O. ibi: *Is, cui bonis interdictum est, stipulando sibi acquirit; tradere verò non potest, vel promittendo obligari; & ideo nec fidejussor pro ea intervenire poterit*. In quæstione autem, cum quis apparet prodigus, sit ipso jure illi bonorum administratio interdicta, an solum post decretum Judicis? etsi aliqui affirmant primum, è quibus Fachinæus l. 2. Controverf. c. 64. Receptor tamen est contraria sententia, decretum requirens, post agnitionem

nem causa; quam sequitur Zoësius in ff. l. 27. tit. 10. ne scilicet contingat aliquem temerè hac notà aspergi; quò respicere videtur L. 10. ff. de Curat. ubi, ut non teneat alienatio prodigi, requiritur, *ut ei bonis sit interdictum*; hoc autem frustra exigeretur, si esset ipso jure; quod confirmatur ex L. Patri 2. ff. de Minorib. ubi dicitur: *vita adolescentis inspicienda, & ex ea judicandum, an debeat ei bonis interdici*, quod ipsum est facti, & Magistratus, non etiam ulterius officii. Eodem spectat desiderata ibi causa cognitio, quæ facit non ipso jure rem perfici; sed per Prætorem L. *Ubicumque* 103. inf. De R. J. Est autem *prodigus*, qui dat, quibus non oportet, ut adulatoribus; & plus quàm oportet; ut, cum magnis expensis facit, quod parvis fieri potest. In jure est, *qui neque tempus, neque finem, neque modum expensarum advertit, sed bona dilapidando, & dissipando profundit*. L. 1. ff. de cur. fur. Inter prodigos, & furiosos, quidam assignant hoc discrimen juridicum, quòd furiosis simul atque inceperint furere, mox ipso jure agnati sint Curatores; Prodigos autem non sint prius Curatores, quàm ipsi à Judice bonis sit interdictum.

1072 Quod attinet ad pupillos, notandum, plures esse gradus ætatis, secundum quos aliqui dicuntur esse *infantes pupilli, minores majores, &c.* Olim Servius (ut videre est apud Gellium l. 10. c. 28.) distribuit ætatem in tres gradus, scilicet pueritiam, juventutem, & senectutem; *pueros*, minores annis septemdecim existimavit, eosque (ab anno decimo septimo usque ad quadragesimum sextum) *juniores*; supra eum annum, *seniores* dixit. Hanc ætatis divisionem amplectitur Ulpian. L. cum §. *modus*. ff. de transact.

1073 Ceterum, plures ætatis gradus, ex Imperatorum legibus, & Juris-Consultorum responsis reperimus. Nam *infantia* (seu infantilis ætas) de qua meminit Pompon: L. *si infantis*. ff. de usufr. in septimum usque annum porrigitur; inde *pupillaris* ætas (alio nomine pueritia) in feminis, ad duodecimum; in maribus, ad decimum quartum producit. L. *Æmilium* ff. de minor. Finità ætate pupillari, incipit *pubertas*, in quam incurrit prætextati ætas, cujus meminit

Ulpian. L. *de inde*. §. *fin*. ff. de lib. exhib. Nam, usque ad decimum septimum annum, pueri ingenui prætextatam induebantur, & post hoc tempus virili mutabantur. Hinc pupilli, & impuberes pro invicem sumuntur; à pubertate autem spectato jure communi, usque ad vigesimum quintum, dicuntur puberes, seu *minores*, vel *minorenes*; deinceps autem *majores*; quamvis pro diversitate locorum minorennitas quandoque citius finiatur.

Ab anno 18, septem continuos (nimirum usque 25.) adolescentiæ attribuunt. Certè omnis appellatur *minor*, ante 25. annum. Puberem atatem excipit *irilis*, quæ anno 25. inchoatur; & exinde *virilis vigor* apparet, & perficitur: talis atas modò appellatur *justa*; modò *robusta*; modò *constans*; modo *legitima* vocatur. Marcellus L. *non aliter*. ff. de legat. 3. hujusmodi atatem appellat *juventutem*. Existimari (inquit) posset juvenis is, qui adolescentis excessit atatem, quod incipiat inter seniores numerari; sic Pereyra in Elucidario à n. 1164.

Quibus præmissis:

De pupillis Doctores communiter 1074 tradunt, pupillum sine Tutoris autoritate, posse sibi alterum civiliter obligare, non autem obligari alteri, ex §. *placuit*. Instit. de autorit. Tutorum ibi: *placuit, meliorem quidem suam conditionem licere pupillis facere sine Tutoris autoritate, deteriori non posse*. 2. pupillum infantie proximum ex contractu sine autoritate Tutoris, nec naturaliter obligari, ut colligitur ex §. 10. Instit. de inutilibus stipulat. ibi: *Sed quod diximus de pupillis utique de iis verum est, qui jam habent aliquem intellectum*. Nam infans, & qui infantie proximus est, non multum à furioso distat; quia, hujusmodi ætatis pupilli, nullum habent intellectum, sed, in proximis infantie, propter utilitatem eorum, benignior juris interpretatio facta est, ut idem juris habeant, quod pubertati proximi. Sed qui in potestate parentis est impubes, ne auctore quidem Patre obligatur.

3. Pupillum, pubertati proximum, & minorennem, ex alienatione bonorum immobilium, vel etiam mobilium pretiosorum, quæ servando servari possunt,

sunt, nec naturaliter obligari, ex L. 4. C. de prædiis minor. ibi: non solum per venditionem rustica prædia, vel suburbana, pupilli, vel adolescentes alienare prohibentur; sed neque transactionis ratione, neque permutatione, & multo magis donatione, vel alio quoquo modo eam transferre, sine decreto à dominio suo possunt. Et L. 15. C. eod. ibi: si minor 25. annis prædium rusticum, cum aliud deberes, sine decreto in solutum dedisti, dominium à te discedere non permittit senatus-consulti auctoritas. 4. contra pupillum nec civiliter, nec naturaliter obligari ex contractu cum suo Tutore inito sine consensu aliorum Contutorum per L. 46. ff. de contrah. empt. ibi: non licet ex officio, quod administrat quis, emere, vel per se, vel per aliam personam.

1076 Difficultas autem est 1. an contractus à jure simpliciter irritati, sic censentur irritari, ut nec naturaliter, seu in conscientia obligent? 2. an quamvis contractus pupillorum sine Tutoris auctoritate celebrati ipso jure sint irriti saltem civiliter illos eximant etiam ab obligatione naturali, seu in conscientia?

1077 Ad 1. Bz. remissivè, pacta, vel contractus, qui ceteroquin jure naturali verè subsistunt, & validi sunt, cum jure humano infirmantur, non sic universim infirmari, quin inducant obligationem naturalem; ita tradidi lib. 1. tit. 36. à n. 2606. dixi, non universim, propter quosdam casus exceptos, inibi relatos à n. 2609. Ad 2. non est eadem Doctorum opinio; nam aliqui simpliciter dicunt, eos non eximi ab obligatione naturali; alii, non eximi, si inde ditiores facti sint: Secus si contrarium; vult ergo ista sententia ultima, pupillos ex contractu sine Tutoris auctoritate celebrato naturaliter, non tantum civiliter obligari, quando inde lucrum habent; consequenter ejusmodi contractus in casu, quo pupillo contrahenti non sunt lucrosi, vel saltem damnosi, à jure simpliciter irritari sic, ut pupillum nec naturaliter obligent.

1078 Obligari naturaliter in casu lucri probatur ex L. 5. ff. de auth. Tut. ibi: Sed & cum Solus Tutor mutuum pecuniam pupillo dederit, vel ab eo stipuletur, non eris obligatus tutori: naturaliter tamen obligabitur, in quantum locupletior factus est: Nam in

pupillum non tantum tutori, verum cuius actionem, in quantum locupletior factus est, dandam, Divus Pius rescripsit. Hæc autem actio non est propriè civilis, & directæ; sed potius utilis, & ex privilegio per L. 3. ff. Conunodati, ibi: Sed mihi videtur, si locupletior pupillus factus sit, dandam utilem commodati actionem secundum Divi Pii rescriptum. Quamvis pupillus, pubes factus, etiam civiliter obligari possit Tutori. L. 1. ff. de contra Tutelæ actione.

Non obligari etiam naturaliter extra casum lucri, vel ubi est cum damno, & consequenter ejusmodi contractus esse simpliciter irritatos, probatur 1. ex hoc, quia prodigus nec naturaliter obligatur ex contractibus à se factis sine auctoritate Curatoris, si non est inde locupletior factus; quia in jure comparatur furioso; sed etiam pupillus in his contractibus comparatur furioso. L. 29. ff. de Condict. indebit. ibi: In his personis (nempe pupillo, & furioso) generaliter repetitioni locum esse non ambigimus: & si quidem extant nummi, vindicabuntur; consumptis verò conditio locum habebit. Deinde si pupillus naturaliter obligaretur, solvendo debitum, vel dando mutuum verè transferret ejus dominium, cuius oppositum constitutum est. §. 2. Instit. Quib. alienare licet. ibi: Si mutuum pecuniam, sine Tutoris auctoritate, alicui dederis, non contrahis obligationem; quia pecuniam non facit accipientis; 3. pupillus mutuum pecuniam accipiendo, ne quidem jure naturali obligatur, L. 59. ff. de 4. quod pupillus sine auctoritate Tutoris stipulanti promissit, solverit, repetitio est, quia nec naturæ debet. L. 41. ff. de Condict. in debit.

Contrarium tamen sentiunt Sanchez. 1079 lib. 6. de matrim. D. 38. à n. 36. & plures alii, pariter adductis in contrarium legibus, quibus intendunt evincere, pupillum, etiam ex contractibus sibi non lucrosi, naturaliter obligari; & respondent ad priores leges, inde solum probari, obligationem efficacem, seu jure non infirmabilem, ex ejusmodi pupillorum contractibus, non nasci, & cum dicatur, solum, ex tali contractu, posse repetere, quia nec naturæ debet, intelligi, infirmato contractu per restitutionem in integrum, qua subvenitur talibus propter ætatis imbecillitatem. Inter alias probationes utun-

tur etiam hac: quandocunque fidejussor obligatur, necesse est, quod principalis saltem naturaliter obligetur; non principali autem nullo modo obligato, non tenetur fidejussor. L. 46. ff. de fidejussoribus: sed fidejussor pupilli obligatur ex L. 35. ff. de Recept. qui arbitr. ibi: *Sipupillus sine Tutoris auctoritate compromiserit, non est arbiter cogendus pronuntiare, quia si contra eum pronuntietur, pœnâ non tenetur, præterquam si fidejussorem dederit, à quo pœna peti possit.*

1080 Ex istis opinionibus, inter se oppositis, videtur omnino dicendum, pupillum naturaliter obligari ex contractu sine Tutoris auctoritate celebrato, si inde factus sit locupletior; id, quod rectè probatur supra à n. 1077. in casu autem, quo non est factus locupletior, nec obligari naturaliter, videtur omnino probabile ex rationibus factis loc. cit. Caterùm magis placet, nec istos contractus à jure simpliciter sic irritari, ut nec naturaliter obligent, si seclusà juris dispositione tenuissent jure naturæ; id, quod suadet ratio priori numero relata; nec leges in contrarium adductæ tales sunt, quæ pravealeant. Nam comparatio prodigi, & pupilli cum furioso non tenet in omnibus; hic enim censetur agere sine rationis usu, turbata ex furore, quod non militat in aliis; quod autem dicitur, quod pupillus non transferat dominium, procedit de translatione firma, nec jure irritabili; & quamvis ei repetitionem soluti jura concedant, intelligitur per iudicis auctoritatem, qua contractus infirmetur; Conceditur enim, ne quidem jure naturali obligari, obligatione firmâ. Quod vero respondent Contrarii ad rationem ex obligatione fidejussoris, videtur gratis dici, Fidejussorem in Contractibus pupillorum esse principalem; hoc enim est contra rationem fidejussoris; cum ejus obligatio solum substituatur obligationi alterius, pro quo cavet; at ubi nulla est, id fieri non potest.

1081 Nec obstat L. 26. ff. de Fidejussoribus. dici, fidejussori pro pupillo, prodigo, vel furioso, non subveniri; hoc enim solum probat, negari ei legale auxilium, quod illis alioquin concessum est; non autem exinde probari, tali casu fidejussorem esse principalem; unde negatur obligari

fidejussorem in casu, quo illi nec naturaliter obligantur, saltem obligatione infirma, seu irritabili juris dispositione. Similiter gratis dicitur, legem, quæ dicit fidejussorem non obligari, nec naturaliter obligato principali, debere intelligi regulariter, nimirum quando principalis nec juris privilegio foret exemptus ab obligatione naturali; nam hujus limitationis ratio nulla est; cum etiam hæres pupilli, ex contractu, per hunc sine Tutoris auctoritate iniro, dicatur obligatus. L. 95. §. 2. ff. de solutionibus. quod tamen dici non posset, nisi pupillus, cui succedit, naturaliter obligatus esset.

§. 2.

Quid possint Minores, & Filii familias?

1082 IN hac re distinguendum est inter bona minorum, quorum administratio illis jure; vel consuetudine est adempta, administrationis jure translato in Curatorem; & quorum concessa. Quoad illa respondetur de Minoribus contrahentibus sine auctoritate Curatoris, qualiter diximus esse dicendum de pupillis contrahentibus sine auctoritate Tutoris. Quoniam autem quandoque contingit, minores aliquos carere Curatore, & inter eorum bona quædam sunt, non tantum immobilia, sed etiam mobilia, & hæc in duplici specie, quæ nimirum pretiosa sint, & servari possunt; quædam secus, illa vero nec Tutoris consensu alienari possunt sine decreto Judicis (ut habetur L. 22. C. de administrat. Tutor. & Curat. ibi: *præcipimus itaque, ut hac omnia (pretiosa scilicet, quæ Servando servari possunt) nulli Tutorum, vel Curatorum liceat vendere, nisi forte hoc necessitate, vel lege &c.*) ideo in hac materia plures quæstiones fieri possunt.

1083 Prima est, an sine Curatoris auctoritate possint contrahere, & alienare bona castrensia, vel quasi, si Curatorem habent? 2. si Curatorem non habent? 3. an indigeant consensu Curatorum, ut possint obligari realiter? 4. an ut personaliter. Ad 1. posse, ubi habent eorum administrationem liberam, quod pendet ex diversâ locorum consuetudi-

ne. Ad 2. 3. posse mobilia non pretiosa, & quæ servando servari non possunt. Tunc enim, cum Curatore careant, ab eo dependere non possunt; & quod in his indigeant decreto Judicis, nullibi statutum est; secus est de mobilibus pretiosis, quæ servando servari possunt. Nam quando carent Curatore, plus non possunt, quam valent cum Curatore; sed cum hoc non possent ea alienare sine decreto Judicis ex præced. num: ergo nec, quando carent Curatore. Ad 3. 3. id colligi ex dict. nimirum posse obligari realiter, at obligatione naturali, vel civili, qualiter valide contrahunt super rebus suis sine Curatoris autoritate. Ad 4. ex alibi dictis, quantum est ad obligationes personales ex contractu matrimonii, vel susceptione status Religiosi, suscipiendos ordines, &c. Minores non pendere à Curatoribus, ut diximus l. 4. à n. 132.

An autem, & qualiter Clericus minor, sed pubes, in causis beneficialibus dependeat à Curatore? exposuimus l. 2. tit. 2. à n. 19. De aliis porro contractibus questio est, an universaliter dicendum, Minorem non posse personaliter obligari ex illis, sine autoritate Curatoris? & quamvis complures affirmant, videt ut tamen dicendum negativè ex L. 101. ff. de V. O. ibi: *puberes sine Curatoribus suis possunt ex stipulatu obligari*; quod intellige, de stipulatu sistente intra terminos obligationis puræ personalis, v. g. aliquid dicendi, faciendi, vel mittendi, non transeunte in alienationem rei suæ; cujus ratio ulterior est, quia Curator non datur *personæ, sed rebus*.

1084 Ad alteram tituli partem, de filiis familiæ. not. eos posse considerari quoad diversa bona, quæ habent, & fieri questionem, an, & qualiter super illis contrahere possint. Nam alia eorum bona sunt Castrensia, vel quasi Castrensia; alia adventitia, alia profectitia. *Castrensia* sunt, quæ in militia, vel occasione militiæ comparantur, qualia stipendia, Spolia, donativa Ducum, vel Commilitionum, hæreditas, & legatum occasione militiæ. Unde si consanguineus cum alio versetur in bello, & ei relinquit aliquid, præsumitur relictum causâ militiæ, L. 4. C. de Castren. pecul. mil. Item præsumitur datum causâ, & intuitu militiæ

omne genus armorum, & quidquid inserviens bello, ut subeat rationem peculii castrensis; sola mobilia, quæ donantur filio eunti ad bellum, vel à Patre, vel à Matre, vel à quacunque persona, castrensia esse possunt; immobilia nequaquam. Cum vero Castrum in jure etiam Regis palatium significet, bona Castrensia vocantur, quæ in Regis palatio acquiruntur. L. unic. C. de Castrenf. palat. pecul. lib. 12. Denique quæ ex talibus bonis, mediante aliquo contractu, proveniunt, *castrensia* reputantur.

Quasi Castrensia, quæ habent privilegium peculii castrensis, quale omne id, quod ex beneficio Ecclesiastico comparatur: imo quidquid acquiritur post Clericatum, etiamsi alias esset adventitium. Sic habetur expressè Authen. *Presbyteros*. C. de Episc. & Cleric. sunt enim Clerici, *militæ spirituales*. Item quidquid acquiritur officio publico, non mechanico, ut Judicis, Advocati, Tabelionis, Medici, vel professione alicujus artis liberalis, & munere docendi, Concionandi, vel Consulendi in Scientiis superioribus, quales sunt Theologia, jus canonicum, & civile. L. *similiter*. ff. de Castrenf. pecul. Item, quod datur intuitu talis functionis, ut si dentur libri, ut quis profiteatur artem liberalem; & quod liberalitate principis: denique, quod ab aliquo confertur filio familiæ, ut fit tanquam Castrense.

1086 *Adventitia* sunt, quæ non proveniunt à patre, respectu cujus dicitur adventitium, nec Patris intuitu principaliter datur: sed successione, vel donatione aliûs intuitu facta, vel industria propria, vel fortuito ei obvenit. Unde adventitia erit, successio in bonis maternis, inventio thesauri, & lucrativa negotiatio. Adventitium in jure dicitur, quod fortuito, & aliunde, quam ex usitata consuetudine manat. Unde adventitiam dotem dicimus, quæ aliunde, quam à Patre profecta est.

1087 *Profectitia* demum sunt, quæ de reb^o patris proficiscuntur, seu quæ proveniunt à patre vivo, vel principaliter, & proximè ejus intuitu conferuntur, ita, ut nec sint Castrensia, nec quasi Castrensia. Hujusmodi sunt, quæ à parentibus conceduntur filiis, ut ea administrent, & quæ dan-

dantur filio ab aliis ob amicitiam, & obsequium parentum; secus si ob amicitiam, vel obsequium filii. L. 6. C. de bonis quæ Liber. Ab Alex. scot. V. *peculium* vocatur *paganicum*, profectitium, quod de rebus paternis, vel dominicis proficiscitur, & filio, vel seruo datur, ut in eo negotietur, & istud est patris, quoad proprietatem; sed filii, quoad usumfructum; nam filius in profectitio ordinario ne habet dominium directum, nec utile. In adventitio habet directum, non utile; in Castrensi, & quasi Castrensi habet utrumque. Citatus auctor v. *paganicum* affirmat illud esse *adventitium* *peculium*, quod ex prospera fortuna advenit, veluti ex testamento cognatorum, vel etiam agnatorum.

1088 §. 1. Filium familias puberem, ex contractu circa bona Castrensia, etiam sine consensu patris, posse civiliter obligari; non autem impuberem; nam pubes in illis cum dominio habet liberam administrationem. Unde in L. 4. §. 1. ff. de Castrensi. *pecul. dicitur*, actionem, persecutionemque Castrensiarum rerum semper filius, etiam invito patre, habet, & L. 2. C. eod. filius familias alienationem nullius rei, sine voluntate patris, habet, nisi Castrense *peculium* habeat: Impubes autem, ne quidem cum consensu patris ea alienare potest ex §. 10. Instit. de inutilib. stipulat. ibi: *Sed qui in potestate patris est impubes, ne auctore quidem patre obligatur: hunc enim non potest convenire, secus Tutorem.*

1089 De adventitiis L. fin. §. 5. C. de bonis, quæ Liberis, hæc habentur: Filiis familias in iis duntaxat casibus, in quibus ususfructus apud parentes constitutus est, donec parentes vivunt, nec de iisdem rebus testari permitimus, nec citra voluntatem eorum, in quorum potestate sunt, ulla licentia eis concedenda dominium rei ad eos pertinentis alienare, vel hypothecæ titulo dare, vel pignori assignare. Hoc tamen intelligunt aliqui, si talis filius minorennis sit; nam si majorrennis, dicunt eum cum consensu patris, saltem tacito, vel si longius abesset, validdè alienare; Lex enim illa, quæ contrarium statuit, sine consensu Patris, etiam intellecta de majorrenni non censetur habere locum, cum dicitur respicere solum

favorem Patris, propter usumfructum, quem habet in bonis filiorum familias adventitiis, præsertim si hic etiam alienata proprietate æquè salvus sit, ac ante.

1090 Quod aliqui hoc negent minorennibus, videntur velle probare ex c. *Constitutus*. 8. de in integrum restitut. ubi casus iste propositus habetur: Constitutus in nostra præsentia Magister Guil. pro se, ac fratre suo, Canonico Parrosinensi, exhibitâ nobis petitione monstravit, quòd *eis in minori constitutis aetate, ac eorum matre (cujus successores existunt) rebus humanis exemptâ, quondam G. Pater ipsorum quasdam possessiones, utriusque communes, quibusdam vendidit pro quadam pecuniæ quantitate, ac (ut hujusmodi venditio robur firmitatis haberet) emancipavit eosdem & fecit eos contractui consentire.* Quare supplicavit, ut vel venditionem earum mandarem *nunciari nullam*; vel, cum adhuc existant intra tempus ad obtinendum *beneficium* in integrum restitutionis indultum, & intra annum, & diem à tempore contractus, ipsis tanquam proximioribus compereret super illa portione jus offerendi emptoribus pretium (juxta municipii Parrosinen. consuetudinem approbatam, quod hætenus omiserunt) dignaremur eis super utroque, (cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptoribus portione ejusdem, vel eorum successoribus pretium sint offerre parati) per idem beneficium subvenire: Postquam hæc petitio proposita fuit Gregorio IX. Pontifici, respondit: *Mandamus, quatenus, si præmissa inveneritis, veritate subnixâ, vel venditionem prædictam, quoad partem (ex successione materna) ipsos contingentem, nullam nunciare curesis, si in ea debita juris solemnitas est omiſsa; vel forsitan inveneritis, & eos læsos esse constiterit, tam super ea, quam super residua portione, dum tamen, quod offerunt, quod duxerint faciendum, auctoritate nostrâ, in integrum restituere studeatis.*

1091 Ex hoc enim casu deducunt aliqui, nec cum consensu patris alienationem factam à minorennibus in bonis adventitiis, valere. Sed hoc exinde non probatur. In toto enim textu nihil reperies, quo concludes ibi Minorenes cum consensu Patris de adventitiis nihil posse alienare.

nam. Nam ibi solum narratur factum Patris, & querela filii petentis, vel irritum declarari contractum à Patre factum, cum utriusque consensu, postquam emancipati sunt, vel indulgeri beneficium restitutionis, propter lesionem; & Pontifex ad hoc solum respondet, delegatis ut irritum declarent illum contractum, si ei defuit aliqua solennitas alias jure debita.

1092 In bonis profectiis distinguendum est, an filius ille habeat à Patre ut cum illis negotietur: an Secus? in primo casu, etiam sine alio Patris consensu potest alienare; sic enim habet eorum administrationem liberam in fructibus eorum, quibus negotiari possit; quæ aliqui vocant bona pagana. Quod ideo procedit, ut in his etiam contra Patrem illi detur actio ex §. 10. Instit. de actionib. ibi: *Actiones vero, de peculio, ideo adversus Patrem, Dominumve comparavit Prator. quia, licet ex contractu filiorum servorumve, ipso jure non teneantur; æquum tamen est peculio tenus, quod velut patrimonium est filiorum. filiarumq. item servorum, condemnari eos.* Et hæc de obligationib. & aliis filiorum familiæ secundum diversitatem bonorum, quibus potiuntur.

1093 Questio est de personalibus, an citra consensum Patris se obligare valeant? Affirmativam tradit Molina de Jurè, & Just. D. 261. & alii, excepta obligatione ex mutuo, propter privilegium ex Senatus-Consulto Macedoniano. Ratio illius sumitur ex §. *item inutilis.* Instit. de inutilib. stipulat. ibi: *Filii vero familiæ obligari possunt;* & L. *filiusfam.* ff. de O. & A. *Filius familiæ ex omnibus causis, tanquam Paterfamiliæ obligatur. Et ob id agi cum eo tanquam cum Patre familiæ potest.* & L. *tam ex* ff. de Judiciis. *Tum ex contractibus, quam ex delictis in filium familiæ competit actio.* Hæc leges de obligatione saltem personali rectè probant, saltem in eventu, cum tales sui juris fuerint; aut etiam necdum emancipati, quod debent, præstare poterint adepta pubertate; hæc enim posita non manent obligati (seclusa necessitate) patri cohabitare.

1094 Inquiri præterea potest, qualiter Regulares, vel alii Ecclesiarum Administratores celebrare possint contractus rerum suarum, aut administrationi suæ commissarum alienati vos? Qualiter item

conjuges quoad res dotales? Sed de his sunt speciales tituli, ageturque, cum opportunità eorum se obtulerit. Illud notandum: Neminem alteri (seu alterius loco) pacisci posse, & paciscendo acquirere civilem obligationem, seu actionem salvis exceptionibus, sine mandato; Ratio sumitur ex L. 73. §. fin. ff. de Reg. jur. ibi: *Neg. paciscendo; neg. stipulando quisquam alteri cavere potest.* & §. 4. Instit. de inutilib. stipulationib. *Si quis alii, quam ei cuius juri subiectus est, stipuletur, nihil agit.* Item L. 11. ff. de O. & A. ibi: *Quæcumque gerimus, cum ex nostro contractu originem trahunt, nisi ex nostra persona obligationis initium sumant inanem actum nostrum efficiunt, & ideo neque stipulari, neque emere, vendere contrahere, ut alter suo nomine rectè agat, possumus.* Sed not. hoc non procedit de personis, quæ in illius potestate sunt, pro quo stipulantur, ut sunt filii, familiæ, & servi, ut habetur Instit. tit. per quas personas nobis obligatio acquiritur, ibi: *Per eas quoq. personas, quæ in nostra potestate sunt, veluti per servos, & filios nostros, nobis acquiritur, totum nostrum fiat, quod autem per liberos, quos in potestate habemus, ex obligatione fuerit acquisitum, hæc dividatur secundum imaginem rerum proprietatis & ususfructus.* 2. Nec procedere de personis liberis, vel servis alienis bona fide possessis, nam per liberos homines (ut dicitur ibidem §. 1.) & alienos servos, quos bona fide possidemus, acquiritur nobis, sed tantum ex duabus causis, id est, si quid ex operis suis, vel ex re nostra acquirant. His ergo personis se positus, de aliis videamus.

Ex his igitur deducitur, neminem posse nobis stipulando, aut contrahendo, sine mandato nostro, acquirere obligationem, seu actionem civilem, nisi qui sub potestate sunt; id, quod procedit, licet ejusmodi personæ nobis conjunctæ sint sanguine, vel alio vinculo; cum illæ solum excipiantur, quæ sub potestate sunt; & colligitur ex L. 26. C. de jure dot. ibi: *Si genero dotem dando pro filia pater communis eam reddi tibi extraneo constituto stipulatus est, nec sibi, cessante voluntate, nec tibi prohibente jure, quærere potuit actionem.* Idem habetur L. 4. C. de pactis, ut nec Mater id possit respectu filia.

Ab his tamen excipiuntur aliqui casus. 1096
Pater

Pater enim filio hæredi stipulando, vel paciscendo potest acquirere. L. 33. ff. de pactis; ubi ratio redditur, quia hæredi concessum est; quod extenditur etiam ad alios, quoad hæredes suos, sic tamen, ut quamvis testator uni hæredum possit acquirere exceptionem, de non petendo; quin eandem acquirat aliis cohæredibus; ut habetur cit. L. 33. & L. 10. ff. de pact. dot. actiones tamen uni acquisitæ, porriguntur ad omnes, ex L. 37. §. fin. ff. de V. O.

ARTICULUS V.

Quid in contractibus operetur dolus? error? metus? Conditio? &c.

1097 **E**RROR, vel dolus dicitur dare causam contractui, quando is absente dolo, vel errore celebratus non fuisset; & hoc modo dicitur antecedens; Si autem eo etiam absente nihilominus contractus initus fuisset, dicitur concomitans, quem aliqui etiam vocant incidencem. Error porro (idem est de dolo) alius potest esse circa substantiam; alius circa accidentia rei, quod dupliciter fieri potest. 1. quando contrahens errat circa qualitatem rei, cui consensum suum seu voluntatem non alligat, quo casu talis error in qualitate, dicitur error in qualitate simpliciter; Si autem ei voluntatem alliget, tanquam illi, sine quo non, dicitur error in qualitate, redundante in substantiam, hoc est, faciente, ut nolit, vel saltem non consentiat in rem carentem tali qualitate, quæ omnia fusius explicamus lib. 4. à n. 1069; quibus positis.

§. 1.

Quid in contractibus operetur error, vel dolus?

1098 **S**I error sit antecedens, seu dans causam contractui, & versetur circa rei substantiam, vel qualitatem, quæ redundat in substantiam, contractum jure naturali esse irritum, & nullum; secus, si solum circa qualitatem præcisè. Probatio hujus constat ex lib. 4. à n. 1072.

Tom. III.

Quod tamen accipiendum est cum limitatione, ibidem n. 1074. Si autem error sit solum incidens, seu concomitans, secus dicendum esse ostendimus ibidem n. eod. Unde porro cognoscamus, voluntatem esse simpliciter alligatam certo prædicato, de se ac secundum se solum accidentali, diximus ibid. à n. 1075. Ubi etiam exponimus discrimen inter ignorantiam, & errorem in ordine ad voluntatem; item inter errorem concomitantem, & errorem antecedentem; quorum ille quidem facit non voluntarium, iste autem involuntarium.

Jam vero, si dolus, seu deceptio interveniat, distinguendum est. 1. an dolus sit antecedens, & det causam contractui? 2. an jungatur cum errore, vel circa sola accidentia, vel circa substantiam, aut accidentia, in quibus error redundat in substantiam? Quando dolus est antecedens, & error circa pura accidentia, non vitatur contractus ex natura rei; quia sic relinquitur, quoad rei substantiam, voluntarium simpliciter, quamvis aliquod involuntarium secundum quid admixtum sit; Secus est si conjunctum habeat errorem circa substantiam, vel qualitatem, cujus defectus redundat in substantiam; ratio est eadem, quæ pro errore. Hæc tamen intellige de contractibus utrinque imponentibus gravamen, seu obligationem.

Quia verò contingit, quandoque solum obligariorum ex contractu (minus strictè accepto v. g. promissione liberali acceptata) obligari, quæstio est; an etiam tunc jure naturali teneat talis obligatio, quam parit contractus, cui causam dedit dolus promissarii? Negativam sequitur Haunholdus tom. 3. de jure, & Just. tr. 8. n. 85. Rationem dat ex suis principiis; quia obligatio justitiæ habet pro mensura voluntatem alterius potentis ad suam placitum obligare, ut attentè consideranti facile patebit: ergo rectius dicimus in hoc casu nullam obligationem natam esse ex promissione, nec proinde opus esse rescissione spontanea, prout opus est, quando deceptus, habens alterum sibi obligatum, vult rescire.

Sed dato, quod obligatio justitiæ pro mensura habeat voluntatem alterius, potentis alterum obligare in commodum

Kk 2

suum;